

Zorg en welzijn
2de graad A-finaliteit
II-ZoWe-a

BRUSSEL

D/2024/13.758/163

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **belooftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrenge biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswerk, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang in de tweede graad

2.1.1 Samenhang binnen de studierichting Zorg en welzijn

Het leerplan Zorg en welzijn vertoont samenhang met andere leerplannen binnen de studierichting:

- Leerplan Natuurwetenschappen;
- Leerplan Lichamelijke opvoeding.

2.1.2 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Het leerplan Zorg en welzijn is binnen de finaliteit verwant met het leerplan Haar- en schoonheidsverzorging.

2.1.3 Samenhang over de finaliteiten heen

Het leerplan Zorg en welzijn heeft raakvlakken met het leerplan Maatschappij en welzijn in de D/A-finaliteit.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en doelen die leiden naar de beroepskwalificaties Huishoudhulp in de zorg en Logistiek assistent in de zorg. Het leerplan is gericht op 28 graduren en is bestemd voor de studierichting Zorg en welzijn.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Zorg en welzijn en het vormingsconcept

Het leerplan is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op **natuurwetenschappelijke en technische vorming** enerzijds en **maatschappelijke, sociale en talige vorming** anderzijds. De wegwijzers **generositeit, uniciteit in verbondenheid, rechtvaardigheid, gastvrijheid, duurzaamheid en aandacht voor kwetsbaarheid** maken er inherent deel van uit.

Vormingscomponenten

Maatschappelijke vorming leert leerlingen hun eigen weg en plaats te vinden in de complexe en veelzijdige maatschappij. In Zorg en welzijn bereiden leerlingen zich voor om later voor mensen te zorgen of hen te begeleiden. Maatschappelijke vorming zet leerlingen aan om zich maatschappelijk en intercultureel te vormen, oog te hebben voor de verschillen tussen mensen, aandacht te hebben voor inspraak en participatie, en een meer gastvrije en rechtvaardige wereld te creëren.

In de richting Zorg en welzijn staat **natuurwetenschappelijke en technische vorming** in functie van gezondheidsbevordering, het verhogen van lichamelijk comfort en het welbevinden van mensen. Leerlingen handelen op een technisch correcte en wetenschappelijke verantwoorde manier en

onderbouwen hun handelen op een kwaliteitsvolle wijze. De technische handelingen hebben veelal te maken met mensen, met hun lichaam, hun tijdsbesteding en leefomgeving. Leerlingen leren daarbij oog hebben voor de behoefte en de grenzen van elke mens. De mens is bij uitstek kwetsbaar en uniek in zijn fysieke en psychische integriteit. Technische handelingen moeten dus met grote zorg en zorgvuldigheid overwogen en uitgevoerd worden. Een correcte professionele uitvoering van een technische handeling is niet per definitie de ethische juiste. Elke toekomstige gezondheids- of welzijnzorgbeoefenaar maakt telkens de inschatting of wat hij doet 'goed doet' aan de ander.

Het ontwikkelen van **communicatieve**, relationele en (ped)agogische aspecten van vorming is van groot belang voor de professionele beroepsuitoefening. Leerlingen leren op een gepaste manier omgaan met kinderen, jongeren en volwassenen met aandacht voor hun wensen en noden. Ze gaan positief opbouwend, efficiënt en kwaliteitsvol communiceren, adviseren en begeleiden in alle omstandigheden. Leerlingen leren zich inleven in verschillende behoeften en situaties van kinderen en volwassenen. Ze ontwikkelen empathisch vermogen. Hoewel de individuele behoeften van kinderen en volwassenen centraal staan, leren leerlingen ook oog hebben voor de grenzen van zowel zichzelf als de ander.

Communicatie in het **Nederlands (en in andere talen)** is van groot belang binnen de beroepsuitoefening. De leerling kan op professionele wijze met kinderen en ouderen in gesprek gaan. Hij kan gepast op een meer informele manier communiceren.

Wegwijzers

Oog hebben voor de **kwetsbaarheid** van mensen en geloof hebben in de mogelijkheden van elkeen vormt een fundament voor studierichtingen waarin zorg en begeleiding centraal staan. Het gaat om een houding die deel wordt van de persoon van de leerling en zich daardoor zowel privé als professioneel uit.

Het is geen evidentie om oog voor **uniciteit in een sterke verbondenheid** te realiseren. Toch waagt dit leerplan zich eraan door te blijven accentueren dat de leerling zijn unieke persoon niet hoeft te verliezen door in verbondenheid te treden met medeleerlingen en later zorgvragers. Die zorg zal eisen stellen die misschien haaks staan op de gedachten, gevoelens en capaciteiten van de leerling zelf maar geen hinder hoeven te betekenen om op een kwalitatieve wijze met mensen om te gaan.

Scholen en leerlingen werken mee aan een ecologische bewustwording. Zij werken aan **duurzame** en energie- en waterzuinige systemen. Zij besteden aandacht aan de impact van hun werkzaamheden in de zorgsector op het leefmilieu en de gezondheid. Daarnaast besteedt men in deze richting eveneens aandacht aan het belang van duurzame relaties en duurzame keuzes en beslissingen in functie van het streven naar een mooiere samenleving.

In studierichtingen waarin het begeleiden van of zorgen voor mensen centraal staat, is het belangrijk dat leerlingen mee leren bouwen aan een **rechtvaardige, gastvrije** en inclusieve wereld waarin elk kind en elke volwassene recht heeft op een kwalitatieve zorg of begeleiding.

Mensen leren begeleiden of verzorgen betekent leren omgaan met de kwetsbaarheid en kleine kantjes van jezelf en van anderen. De sector van zorg en welzijn heeft nood aan **genereuze** mensen die mild zijn voor zichzelf en de ander.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gezond leven en welzijn stimuleren bij zichzelf en bij anderen

Wie voor een ander wil zorgen, moet op de eerste plaats voor zichzelf kunnen zorgen. Daarbij wordt aandacht besteed aan de eigen gezondheidsvaardigheden zoals hygiëne en gezonde voeding. Ook de

geestelijke gezondheid en de groei in eigen opvattingen krijgen aandacht. In een schoolomgeving kunnen leerlingen daaraan samen werken om te leren deelnemen aan groepsgerichte initiatieven. Die zijn niet enkel gericht op zichzelf maar houden eveneens een concrete actie op de ander in zich.

Indirecte zorg uitvoeren als opstap naar het ondersteunen van gezonde anderen

In een gesimuleerde omgeving is er ruimte om verworven inzichten uit te werken en praktische vaardigheden te verwerven naast leren vanuit praktijkmomenten. Daarbij worden de leerlingen vaardig in het plannen en stapsgewijs ondernemen van actie. Het accent mag dan nog op het zichzelf ontwikkelen liggen, de focus op de ander is tijdens de studierichting nooit ver weg. Leerlingen leren indirecte zorg leveren die effect heeft op het welbevinden van andere mensen.

Participeren aan de diverse samenleving en duurzame, sociale en relationele (ped)agogische vaardigheden ontwikkelen

De leerling evolueert sterk in deze periode van zijn leven. Door actief aan die diverse samenleving deel te nemen kan die evolutie positief beïnvloed worden. Het ontwikkelen van communicatieve en (ped)agogische vaardigheden wordt op een gelijkaardige wijze gestimuleerd. De leerling wordt zich daarvan bewust en reflecteert op objectieve wijze over het diverse karakter van de eigen omgeving en over de samenleving waarin hij opgroeit.

3.3 Opbouw

- Basiscompetenties in zorg;
- Gezondheid en welzijn stimuleren;
- Indirecte zorg als opstap naar ondersteuning van anderen;
- (Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving;
- Integratie van wetenschappen, technologie en wiskunde.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang in de tweede graad

- Leerplan Godsdienst

In het leerplan van de tweede graad vind je samenhang met doelen of ingrediënten uit de terreinen 'Persoonsvorming' (P), 'Inspiratiebronnen' (I), 'Gekozen worden en kiezen' (G), 'Ontmoeten' (On) en 'Omgaan met verscheidenheid' (Om). Afhankelijk van de uitwerking van de doelen en bijhorende ingrediënten kan afstemming met het vak Godsdienst aangewezen zijn.

- Leerplan Lichamelijke opvoeding

EHBO, levensreddend handelen en ergonomie krijgen voor alle leerlingen een plaats in de algemene vorming (eerste tot en met derde graad). In leerplandoel 19 wordt er in het kader van ADL verwezen naar die EHBO-technieken in noodsituaties.

- Leerplan Natuurwetenschappen

In het onderdeel gezondheid komen de verschillende lichaamstelsels aan bod. In dit leerplan wordt de voortplanting niet belicht.

- Leerplan Haar- en schoonheidsverzorging

Binnen het studiedomein Maatschappij en welzijn zijn ook enkele parallellen terug te vinden met de studierichting Haar- en schoonheidsverzorging. Het methodisch handelen, het accent op sociale en communicatieve vaardigheden en de reflectieve houding komen in beide studierichtingen aan bod.

- **Leerplan Maatschappij en welzijn**

Net als in de studierichting Maatschappij en welzijn (D/A-finaliteit) is in Zorg en welzijn een pakket leerplandoelen gericht op indirecte zorg. Ook de basisprincipes, communicatieve vaardigheden en de accenten in (ped)agogisch handelen liggen in dezelfde lijn. Het accent op een reflectieve houding, zeker als het gaat om de relatie met anderen, is in beide richtingen terug te vinden.

In Zorg en welzijn maken leerlingen vanuit een arbeidsmarktgerichte context kennis met aspecten van gezondheid, ontwikkeling, pedagogisch handelen, anatomie en fysiologie. De leerlingen ontwikkelen basisprincipes in zorg en welzijn en oriënteren zich op activiteiten in logistiek en zorg. De leerlingen verwerven kennis, vaardigheden en attitudes m.b.t. maaltijdzorg, interieurzorg en linnenzorg. Dat wordt nog sterk door de leraar gestuurd.

In Maatschappij en welzijn (D/A-finaliteit) bouwen leerlingen een theoretisch begrippenkader op m.b.t.

- Ontwikkelingspsychologie, pedagogisch handelen en communicatie;
- Gezondheidsbevordering: gezondheid, gezondheidsgedrag, het menselijk functioneren;
- Anatomie en fysiologie.

De leerlingen ontwikkelen basiscompetenties in zorg verlenen en begeleiden en oriënteren zich op activiteiten in zorg en welzijn. Ze ontwikkelen kennis, vaardigheden en attitudes m.b.t. indirecte zorg in een gezinscontext. Daarbij ligt de focus op gezondheidsbevordering en wordt de zelfstandigheid van leerlingen bewust geactiveerd.

3.4.2 Samenhang met de derde graad

De studierichting Zorg en welzijn vormt de onderbouw voor de richtingen Basiszorg en ondersteuning en Assistentie in wonen, zorg en welzijn. In beide studierichtingen moeten beroepskwalificaties gerealiseerd worden waarvan een aantal inhouden ingedaald zijn in Zorg en Welzijn.

Er is een grote component maaltijd-, linnen- en interieurzorg aanwezig die vooral moet voorbereiden op de logistieke aspecten in beide studierichtingen. Dat vloeit overwegend voort uit de beroepskwalificaties Huishoudhulp in de zorg en Logistiek assistent in de zorg waarbij de logistiek assistent in de zorg ondersteunende, logistieke en huishoudelijke taken uitvoert met het oog op het bevorderen van het comfort van de zorgvrager.

Er is slechts een beperkt aantal leerplandoelen die leiden tot directe zorg; in de tweede graad focust immers alles op een gezinscontext en is stage nog niet aan de orde. De onderdelen die gericht zijn op gezondheid, gezondheidsbevordering en pedagogisch handelen bereiden leerlingen voor op opleidingen in de zorg.

De groei in reflecteren en het verwerven van sociale en communicatieve vaardigheden zal in beide studierichtingen een vervolg krijgen maar dan in een professionele zorgcontext.

3.5 Aandachtspunten

Invalshoeken

- Het leerplan Zorg en welzijn kan op verschillende manieren pedagogisch-didactisch aangebracht worden. We voorzien drie invalshoeken die elk afzonderlijk de start van het leerplan kunnen vormen:

Gezondheid en welzijn, Indirecte zorg en (Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving. Omwille van uiteenlopende redenen (aanwezige kwaliteiten in het team, leerlingenpopulatie, infrastructurele mogelijkheden, timing ...) kan een team kiezen voor één van de invalshoeken en van daaruit verschillende andere leerplandoelen betrekken.

- Zo kan **Gezondheid en welzijn** de mogelijkheid bieden om aan het spijsverteringsstelsel en het uitscheidingsstelsel te werken. Daar kan je een opstap maken naar het maaltijdgebeuren (Indirecte zorg) en nagaan welke pedagogische handelingen je kan stellen bij een kind van een bepaalde leeftijd als het gaat om eten (Pedagogisch handelen in een diverse samenleving).
 - Je kan echter ook vertrekken vanuit de invalshoek **Pedagogisch handelen** in een diverse samenleving waarbij je binnen de verschillende levensfasen gaat kijken hoe je op een verantwoorde wijze omgaat met het maaltijdgebeuren van kinderen. Vervolgens zet je de stap naar spijsvertering en uitscheiding (Gezondheid en welzijn) of kom je daar terecht nadat je eerst met je leerlingen het maaltijdgebeuren binnen verschillende culturen hebt bekeken (Indirecte zorg).
 - Tot slot is de **Indirecte zorg** eveneens een mogelijke invalshoek om tot een (geïntegreerde) leerplanrealisatie te komen. Zo zouden de leerlingen een maaltijd kunnen bereiden als opstap naar de spijsvertering en uitscheiding. Daarna illustreren de leerlingen wat de noden zijn op vlak van voeding in de verschillende leeftijdsfasen in de diverse samenleving.
- Je kan voor elke opdracht weloverwogen een andere invalshoek kiezen. Vanuit welke invalshoek je ook vertrekt, je kan als team best op zoek gaan naar logische integratiemogelijkheden waardoor leerlingen de samenhang tussen de verschillende doelen ervaren. De leerplandoelen onder de rubriek **basisprincipes** combineer je met één of meerdere leerplandoelen uit de andere rubrieken. Ze vormen geen afzonderlijke invalshoek om het leerplan pedagogisch-didactisch vorm te geven.
 - Die werkwijze moet niet alleen toelaten dat het leerplan voldoende geïntegreerd wordt aangeboden maar biedt tevens kansen om de capaciteiten binnen het team beter te benutten.

Focus op de leerling in de eigen omgeving

- In de tweede graad zullen de verschillende leerplandoelen vanuit een **welomschreven opdracht** uitgewerkt worden. Ze worden onder begeleiding en overwegend in een **gesimuleerde context** gerealiseerd. Er is zeker ruimte voor kennismaking met doelgroepen waarmee men in de derde graad aan het werk gaat. Die kennismaking is echter overwegend gericht op oriëntatie van studie- en beroepskeuze en niet op het evalueren van de technische vaardigheden van de leerlingen. Dat komt pas in de derde graad aan bod.
- De leerplandoelen zijn sterk gericht op **de leerling zelf en zijn omgeving**. Alhoewel een gezinscontext centraal staat, zal zeker naar het einde van de tweede graad toe af en toe verwezen worden naar het werkveld. Ook projecten die in de praktijk gerealiseerd worden, kunnen zich uitstekend lenen om de overstap naar de derde graad goed voor te bereiden.
- In de tweede graad ligt het accent op **preventie en gezond menselijk functioneren**. Alle aspecten uit ziekteleer of pathologie komen in de derde graad aan bod.
- Alhoewel het inhoudelijke accent van de studierichting veel ruimte laat voor **indirecte zorg**, besteed je ook aandacht aan competenties die de **zorg voor ADL** (Activiteiten van het Dagelijkse Leven) illustreren. In het keuzeprocess dat leerlingen doormaken om hun vorming in de derde graad verder te zetten, zullen beide componenten voldoende aan bod moeten komen.
- De leerlingen verwerven in de tweede graad diverse competenties binnen de indirecte zorg. Daarbij worden de leerplandoelen niet als losstaande taken aangeboden. Voor leerplandoelen die leiden naar een beroepskwalificaties gaan we in de tweede graad uit van eenvoudige situaties of situaties waarin leerlingen vaardigheden volgens richtlijnen en onder begeleiding toepassen. Het zijn eenvoudige en routinieuze handelingen **onder toezicht van de leraar** die een opstap betekenen naar het verlenen van

zorg aan anderen. De **gezinssituatie** blijft de context waarin de verschillende leerplandoelen aan bod komen.

Positieve en opbouwende ingesteldheid

- In een diverse samenleving (ped)agogisch handelen vraagt van de leerlingen een respectvolle houding die gericht is op samenwerken. Een positieve en opbouwende ingesteldheid naar de ander is een voorwaarde om zorgzaam te kunnen handelen in de omgang met kinderen en ouderen.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Basiscompetenties in zorg en welzijn

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 + De leerlingen handelen vanuit een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie.

Samenhang tweede graad: II-GOD-daa P4, PP 108, PI 119, 120

Wenk: De leerling leert dat de mens een uniek geheel van fysieke, psychische, sociale en spirituele elementen is en dat die elementen wel te onderscheiden maar niet te scheiden zijn van elkaar. Ze zijn onlosmakelijk verbonden en kennen een voortdurende wisselwerking (dynamisch) met elkaar en de omgeving. Je kan verduidelijken dat die visie een grondhouding veronderstelt als men in de zorg aan de slag gaat. Je kan al de link leggen naar hoe het werkveld naar zorgvragers kijkt.

Wenk: Er wordt naast een holistische en dynamische een derde dimensie toegevoegd. Leerlingen maken kennis met de emancipatorische benadering van de mens. Dat staat voor het recht om, ongeacht de situatie waarin men zich bevindt, een eigen visie, alternatieve waarden en overtuigingen aan te dragen. In de zorg zal de leerling die autonomie en zelfbeschikking aanmoedigen en stimuleren: om regie over eigen gezondheid in handen te kunnen nemen, zijn [gezondheidsvaardigheden](#) belangrijk.

Wenk: Het recht om autonoom en vanuit een persoonlijke overtuiging eigen keuzes te maken die niet altijd parallel lopen met wat maatschappelijk aanvaardbaar is, sluit

niet uit dat je er feedback kan op geven. Daarbij staat het zoeken naar objectieve argumenten centraal.

LPD 2 + De leerlingen handelen belevingsgericht met inbegrip van welbevinden en betrokkenheid.

Samenhang tweede graad: II-GOD-daa G 3, 4; Om 1, 2

Wenk: Je kan leerlingen ondersteunen in het ontwikkelen van deze competentie door concrete situatieschetsen of het bespreken van klassituaties. Daardoor ontdekken ze dat integer, authentiek zijn en aandacht hebben voor de beleving van de ander (welbevinden en betrokkenheid) belangrijke eigenschappen zijn in hun ontmoetingen met anderen en in de zorg in het bijzonder.

Wenk: Bij het uitwerken van opdrachten kan je leerlingen, met behulp van richtvragen of door het beschrijven van de persoon en de situatie waarvoor ze de opdracht uitvoeren, helpen deze houding en vaardigheden in diverse situaties te ontwikkelen: voor wie voer ik de opdracht uit? Wat is zijn/haar behoefte of wens? Welke mogelijkheden of beperkingen heeft deze persoon? Bij het uitschrijven van de situaties is het belangrijk om oog te hebben voor onze diverse samenleving. Je kan dit leerplandoel bereiken in samenhang met diversiteit (LPD 33).

LPD 3 + De leerlingen handelen met respect voor zichzelf en de ander en met respect voor materialen en benodigheden.

Wenk: Je kan leerlingen in diverse situaties laten reflecteren (samenhang met LPD 4) over wat respectvol zijn betekent en de invulling ervan met elkaar laten delen.

Wenk: Je kan bij het respectvol omgaan met de ander de link leggen naar de holistische mensvisie en verwijzen naar de uniciteit van elk individu. Je kan leerlingen laten reflecteren over de uiteenlopende keuzes van mensen en streven naar een niet-oordelende houding waarin steeds respect gevraagd wordt voor de unieke ander.

Wenk: Je kan de leerlingen stimuleren hier aandacht voor te hebben door bij het uitwerken van opdrachten richtvragen te formuleren of de persoon te beschrijven voor wie en de situatie waarin ze de opdracht uitvoeren: voor wie voer ik de opdracht uit? Wat is zijn behoefte of wens? Bij het uitschrijven van de situaties is het belangrijk om oog te hebben voor onze diverse samenleving (LPD 33).

Wenk: In deze context kan je leerlingen het belang van zelfrespect bijbrengen en hen laten zoeken naar een goede manier om op assertieve wijze grenzen te leren stellen. Daarbij ervaren zij dat die grenzen verschillend kunnen zijn en niet zomaar door anderen ingevuld kunnen worden.

Wenk: Je kan de begrippen discretie en privacy aanbrengen als onderdeel van een respectvolle opstelling. In deze studierichting kan je vooral vanuit de thuiscontext werken terwijl je dit in de derde graad vanuit een professionele omgeving kan bekijken.

LPD 4 De leerlingen reflecteren over het eigen handelen en het effect ervan op anderen.

Wenk: Vermits deze leerlingen directe of indirecte zorg zullen geven, is een houding van

reflectie over het eigen handelen onmisbaar. Door middel van reflecteren kan je de leerling inzicht laten verwerven in de eigen beleving van situaties en kan hij het eigen handelen bijsturen. In de tweede graad kan je de leerlingen laten gebruikmaken van een reflectiemodel.

Wenk: Reflecteren is niet altijd vanzelfsprekend; je leert leerlingen daarom best hoe ze moeten reflecteren. Je kan kiezen voor een eenvoudig reflectiemodel zoals Korthagen, Bateson (en Dilts), Ofman, de Axenroos, Roos van Leary, STARR waardoor de leerling op een systematische wijze leert reflecteren. Die keuze van het model kan in samenspraak met het schoolteam gebeuren. Daarbij kan men een leerlijn ontwikkelen die zowel horizontaal als verticaal een invulling krijgt. Daardoor ontwikkelt de leerling een houding van systematisch reflecteren tijdens de hele schoolcarrière. Door te reflecteren komen leerlingen eveneens tot leren.

Wenk: Je hoeft niet in alle situaties hetzelfde model te gebruiken. Alhoewel reflecteren een spontaan onderdeel van het handelen zou moeten vormen, mag het geen routinematige bezigheid worden. Door te variëren in het model blijft de focus op het reflecteren liggen.

LPD 5 De leerlingen gaan op een positieve en opbouwende manier om met kinderen en volwassenen.

Samenhang tweede graad: II-GOD-daa O 1, 7; Om 1, 2; ILC 12, 15, 16, 17, 22, 23

Wenk: Je kan leerlingen laten gebruik maken van de relatiewijzer om gedrag en interactie in relaties te verduidelijken of te verklaren.

Wenk: Je kan leerlingen laten oefenen in eenvoudige situaties van elke dag en variaties aanbrengen in de contacten. Daarbij kan je conflictsituaties aanbrengen waarin die positieve en opbouwende opstelling nog steeds haar plaats moet innemen. Diversiteit in leeftijd en culturele aspecten (LPD 33) kunnen diepgang in die oefencontext brengen.

Wenk: Leerlingen gaan opbouwend om met elkaar in een één-één-situatie en kunnen ook in een groep constructief met elkaar omgaan. Daarbij kan je het belang van (gemeenschappelijke) afspraken benadrukken.

Wenk: Je kan dit leerplandoel in samenhang zien met respectvol handelen (LPD 3).

LPD 6 De leerlingen werken samen in team en hanteren sociale en communicatieve vaardigheden.

Wenk: Je kan leerlingen laten nadenken over een efficiënte taakverdeling met objectieve criteria waarbij ze niet alleen keuzes maken voor aspecten die ze zelf graag doen maar ook op zoek gaan naar leerkansen als ze bepaalde vaardigheden nog onvoldoende onder de knie hebben. Je kan ze het belang van samenwerken laten ervaren.

Wenk: Er kan verwezen worden naar het teamgericht werken in de zorg. Het interdisciplinair samenwerken komt pas in de derde graad aan bod.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met methodisch werken (LPD 7), rapporteren (LPD 30), communicatieve vaardigheden (LPD 5) en reflectievaardigheden (LPD 4).

LPD 7 De leerlingen handelen methodisch met een aangereikt stappenplan bij het voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren van een opdracht.

- Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met een methodiek zoals IPUE, OVUR ... om een taak aan te pakken waarbij ze vooral ervaren dat de efficiëntie verhoogt. Ze hebben oog voor tijdswinst en voor het leggen van prioriteiten die anders kunnen zijn naargelang de context waarover het gaat.
- Wenk: Leerlingen leren kritisch nadenken over het opmaken van een stappenplan binnen de gebruikte methodiek. Nadat ze het doel van de opdracht bepaald hebben en informatie verzameld hebben, denken ze na over de stappen. Het gaat niet enkel over het blind uitvoeren van stappen. Ze weten waarom een bepaalde volgorde belangrijk is en verwerven daardoor inzicht in het proces en de problemen die ze kunnen ondervinden (proactief). Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met reflecteren (LPD 4).
- Wenk: Je kan dit leerplandoel bij leerlingen motiveren als een onderdeel van kwaliteitsbewust werken. De methodische aanpak die kwaliteitsvol is zal oplossingsgericht zijn of focussen op een vooraf bepaald doel.
- Wenk: Je kan met je team een keuze maken voor een methodiek en nagaan of dezelfde methodiek ook in andere vakken kan gebruikt worden.
- Wenk: Je kan criteria opmaken om het methodisch of planmatig werken objectief te beoordelen en het koppelen aan het stappenplan.
- Wenk: Je kan het gebruik van het fysieke stappenplan geleidelijk verminderen. Bij aanvang kan het plan (deels) ingevuld zijn waarna de leerling het steeds autonomer hanteert, door de bouwstenen zelf in de juiste volgorde onder te brengen. Dat met het oog op het overbodig maken van een fysiek plan in de derde graad.

LPD 8 De leerlingen handelen hygiënisch.

- Wenk: Je kan leerlingen aandacht laten besteden aan het belang van persoonlijke hygiëne en voorkomen en dat zowel naar zichzelf toe als in relatie met anderen. Het schoolreglement, met richtlijnen en procedures, kan daarin een aantal eisen stellen. Men kan ook op zoek gaan in welke mate het (niet) verschilt van de professionele context.
- Wenk: Je kan persoonlijke hygiëne in het algemeen bekijken maar ook speciëren door hand- en mondhygiëne aan bod te laten komen. Dat kan je koppelen aan persoonlijke beschermingsmiddelen om de hygiëne te vrijwaren.
- Wenk: Je kan kleding en de persoonlijke hygiëne aan bod laten komen. Leerlingen ervaren dat zichzelf verzorgen belangrijk is omdat ze beroepsmatig in de intieme en persoonlijke zone van anderen komen. Je kan leerlingen ook laten ontdekken dat er bepaalde situaties zijn waarin mensen ogenschijnlijk een gebrek aan hygiëne vertonen. Er kunnen echter verschillende verklaringen zijn zoals wat men gegeten heeft, het tijdstip van de dag, de activiteit die men ondernomen heeft ... De oorzaak kan ook liggen in diverse aandoeningen.
- Wenk: Je kan persoonlijke beschermingsmiddelen linken aan de zorg en het aspect van de kruisbesmetting aanbrengen, het hygiënisch omgaan met materialen ...

Alhoewel een routinematige aanpak in hygiëne uiterst belangrijk is mogen leerlingen ook kritisch kijken naar hygiënemaatregelen. Zo kan het zijn dat handen wassen voldoende is en ontsmetten geen noodzaak vormt. Ook het veelvuldig gebruik van wegwerphandschoenen bij activiteiten die dat niet vereisen kan dan in vraag gesteld worden.

Wenk: Je brengt bij de leerlingen ook voedselhygiëne onder de aandacht.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met collectieve hygiëneregels zoals richtlijnen voor reinigen, schoonmaken en ontsmetten en persoonlijke hygiënecomponenten zoals handen wassen, nette kleding ... in functie van hygiëne met betrekking tot anderen.

Wenk: Dit leerplandoel vraagt een houding waarbij je openstaat voor situaties die het de leerling onmogelijk maken om hygiëneregels op te volgen, bv. huisvesting die ventilatie verhindert of onvoldoende middelen om kleding te wassen.

Wenk: Je kan binnen het lerarenteam afspraken maken over hoe je dit leerplandoel op systematische wijze ook in andere vakken dan Zorg en welzijn aan bod laat komen.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met maaltijdzorg (LPD 21), interieurzorg (LPD 27) en ADL (LPD19).

LPD 9 De leerlingen handelen veilig.

Wenk: Leerlingen maken kennis met de veiligheidsvoorschriften die gelden in het milieu waarin ze zich vaak bewegen. Je kan met leerlingen afspraken maken rond veiligheid in hun persoonlijke context en aangeven dat voorschriften en procedures gewoon uit te voeren zijn, na te leven, te respecteren. Dat kan o.m. de keuken zijn tijdens lessen rond maaltijdzorg (denk o.m. aan voedselveiligheid) maar ook in andere locaties op school kunnen leerlingen nagaan welke specifieke voorschriften er rond veiligheid bestaan. Daarbij leren ze veiligheidsfiches en de gevarensymbolen kennen. Je kan ook een link leggen naar brandveiligheid in de school.

Wenk: Je kan de leerlingen laten kennis maken met de preventie-adviseur van de school en hen in dialoog laten gaan over eventuele veiligheidsregels die ze in vraag stellen. Daarbij kan naast risico-analyse, brandveiligheid en evacueren ook psychosociale veiligheid aan bod komen.

Wenk: Je kan met je vakgroep in dialoog gaan met de collega's van LO die een aantal aspecten uit EHBO kunnen toepassen in de context van dit leerplan. Deze samenhang kan bij het realiseren van doelen uit beide leerplannen een win-win betekenen.

Wenk: Een deel van die veiligheidsvoorschriften zal bestaan uit het dragen van beschermingsmaterialen om ongevallen te voorkomen. Ook preventie van infecties zal aan bod komen. Je kan leerlingen vertrouwd maken met collectieve en persoonlijke beschermingsmiddelen (CBM en PBM). Het routinematig invullen van die bescherming hoeft niet te leiden tot het veronachtzamen van de overige veiligheidsmaatregelen. Alhoewel de verschillende beschermingsmaatregelen soms evident lijken, hou je best rekening met je doelgroep. Jonge mensen kunnen op potentieel gevaar of risico anders reageren en onverantwoord lijken. Het

volstaat niet om maatregelen eenmalig aan te brengen. Zorg voor een systematiek waarbij leerlingen elkaar spontaan attent maken op veiligheid. Dat vraagt herhaling, betrokkenheid en tijd.

Wenk: Je kan het toepassingsgebied in de tweede graad beperken tot het thuis- en het schoolmilieu waarbij leerlingen zich ervan bewust worden dat de meeste ongevallen thuis gebeuren. Vanaf de derde graad kan je dit leerplandoel uitbreiden naar de voorzieningen waarin ze actief zullen zijn. Ook informele afspraken die voortvloeien uit de organisatiecultuur van een instelling komen in de derde graad aan bod.

Wenk: Dit leerplandoel kan je aanreiken in samenhang met hygiënische aspecten (LPD 8) en ergonomische instructies (LPD 11). Op die manier kan een vraag naar veiligheid uitmonden in een stabiele houding die op preventie gericht is.

LPD 10 De leerlingen handelen economisch en duurzaam met inbegrip van het sorteren en verwijderen van huishoudelijk afval.

Wenk: Je kan leerlingen de prijzen laten vergelijken wanneer ze boodschappen doen en alert maken voor de impact van beïnvloeding door reclame. Die prijsbewuste houding kan zich vooral ontwikkelen in functie van een gezinscontext net als in een schoolse omgeving. Vanaf de derde graad kan je ook aandacht besteden aan de impact op de kostenstructuur in stage-instellingen.

Wenk: Je kan leerlingen op systematische wijze de milieu-impact van aankopen en handelen laten onderzoeken. Daarbij zoeken ze naar alternatieven waarbij de voor- en de nadelen worden afgewogen en in het juiste perspectief worden geplaatst.

Wenk: Je kan voor het sorteren en verwijderen van afval beginnen met na te gaan hoe afval kan voorkomen worden. Daarbij kan je het principe van de vervuiler betaalt aanhalen.

Wenk: Er wordt aandacht besteed aan het gebruik van energiebronnen via nutsvoorzieningen (water, elektriciteit ...) en het verbruik van diverse apparaten.

Wenk: Je kan leerlingen de sorteerregels in een gezinscontext laten toepassen en ook de verschillen laten ontdekken met een schoolmilieu. De sociale situatie waarin men zich bevindt of de plaats waar men woont heeft tevens een impact op het correct kunnen toepassen van deze regels.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met het belang van een duurzame houding en de rol die economie en milieu daarin spelen. Ze ontdekken de betekenis van biologische en faire tradelabels en gaan op zoek naar toepassingen in het thuis- en schoolmilieu.

Wenk: Je kan leerlingen laten ervaren dat de inspanningen om duurzaam te handelen niet in alle situaties beperkend is of de keuzevrijheid belemmert.

LPD 11 De leerlingen handelen ergonomisch.

Wenk: In het leerplan LO komen het belang en de principes van ergonomie aan bod (houding, beweging, tillen en heffen ...). In dit leerplan kan je de toepassing maken naar de concrete situatie waarin de leerlingen aan de slag gaan. Daarbij

kan je o.m. aandacht besteden aan de ergonomische aspecten die al dan niet voldoende aanwezig zijn in de lokalen waar leerlingen actief zijn.

Wenk: Je kan de leerlingen laten kennis maken met hulpmiddelen die de ergonomie ondersteunen (aangepaste stoelen, hoogte van werkplaatsen in keukens ...) in thuis- en schoolmilieu. Ook de wisselwerking tussen die producten, de schikking van de werkpost en de eigen houding (zoals heffen en tillen, staan, verplaatsen ...) komt aan bod.

Wenk: Gezien de focus op een gezinscontext ligt de klemtoon op de persoonlijke aanpassingen in houding (beeldschermwerk, veel zittend werk, het belang van bewegen ...) en niet op de technologische aspecten. Het gebruik van hulpmiddelen in de zorg komt in de derde graad aan bod.

4.2 Stimuleren van gezondheid en welzijn

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 12 De leerlingen passen principes ter preventie van ziekte en gezondheidsbevordering toe.

Wenk: Je kan leerlingen de betekenis en het belang van gezondheid en welzijn bijbrengen. Van daaruit maken ze kennis met principes om ziekte te voorkomen en gezondheid te bevorderen. Je kan vertrekken vanuit een aantal algemene principes en nadien specificeren in functie van de specifieke stelsels waarmee ze samen hangen (LPD 14, 15, 16, 17, 18).

Wenk: Je kan leerlingen de begrippen gezondheid, gezondheidsbevordering, welzijn, welbevinden, [zelfzorg](#), mantelzorg en [professionele zorg](#) bijbrengen. Gezien de benaming van de richting komt welzijn sterk aan bod. Vanuit de focus op pedagogisch handelen kan welbevinden als onderdeel van welzijn concretere aandacht krijgen (LPD 32, 34).

Wenk: Je kan de leerlingen kritisch laten kijken (samenhang met kritisch reflecteren, LPD 4) naar de begrippen gezondheid, welzijn en welbevinden en de wijze waarop ze daarmee omgaan. Het recht om autonoom en vanuit een persoonlijke overtuiging eigen keuzes te maken die niet altijd parallel lopen met wat maatschappelijk aanvaardbaar is, sluit niet uit dat je er feedback kan op geven. Daarbij staat het zoeken naar objectieve argumenten centraal. De leerlingen worden zich bewust van hun persoonlijke keuzes die al dan niet gelijk lopen met maatschappelijke keuzes. Ze geven daarbij ook feedback aan elkaar.

Wenk: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar factoren die gezondheid en welzijn beïnvloeden en ze onderverdelen in meer persoonsgebonden factoren dan wel omgevingsgebonden factoren. Je kan daarbij uitgaan van voorbeelden uit de leefwereld van jongeren en het onderscheid leren zien tussen aspecten die gezondheid en welzijn positief beïnvloeden en meer risicodragende elementen.

Wenk: In de derde graad zullen gezondheidsdeterminanten (alle factoren die de gezondheid en het gezondheidsgedrag in het bijzonder beïnvloeden) aan bod komen.

LPD 13 De leerlingen illustreren hoe het menselijk functioneren op systematische wijze in kaart wordt gebracht met het oog op gezondheidsbevordering.

Wenk: Je kan de leerlingen leren dat in Zorg en welzijn de focus op gezondheidsbevordering ligt. Daarbij is het belangrijk om naar de totale mens en zijn omgeving te kijken en niet alleen naar een gezondheidsprobleem. De mens in zijn geheel en de omgeving hebben een invloed op de zorgvraag en op het functioneren. Dat functioneren kan men in kaart brengen door [ICF](#) (Internationale classificatie van menselijk functioneren). Om de gegevens van ICF in kaart te kunnen brengen is er nood aan een classificatie. In zorg en welzijn zijn de gezondheidspatronen van Gordon een veel gebruikt classificatiesysteem. Je kan de leerlingen laten kennis maken met de patronen van Gordon en ICF. Ze zijn geen doel op zich en helpen om in kaart te brengen hoe mensen met hun gezondheid omgaan en zorgen vooral voor een totaalbeeld. Het geheel van de factoren verwijst naar de gezondheidstoestand.

Wenk: Je kan leerlingen een model aanreiken en aan de hand van eenvoudige maar veelzijdige casussen het menselijk functioneren in kaart laten brengen.

Wenk: Je kan leerlingen de eigen gezondheidstoestand in kaart laten brengen. Je kan de aandacht vestigen op de wijze waarop gezondheid beleefd wordt in relatie met huidige en toekomstige activiteiten. Daaronder vallen omgang met gezondheidsrisico's, activiteiten m.b.t. de geestelijke en lichamelijke gezondheid, het opvolgen van gezondheidsvoorschriften en de nazorg.

Wenk: Je kan in samenhang met kritisch reflecteren (LPD 4) leerlingen hun gezondheidstoestand laten beschrijven vanuit lichamelijk, individueel en maatschappelijk perspectief.

Wenk: Je kan leerlingen via de patronen van Gordon zicht laten krijgen op de anatomische en fysiologische aspecten van de verschillende stelsels die in de tweede graad aan bod komen: spijsverteringsstelsel, uitscheidingsstelsel, ademhalingsstelsel, bewegingsstelsel, hart- en bloedvatenstel en zenuwstelsel. Ook de preventieve maatregelen die de gezondheid (m.b.t. die stelsels) bevorderen maken daarvan deel uit.

Wenk: Je kan deze onderdelen aanbrengen vanuit de gezonde mens waarbij je je beperkt tot het normale functioneren. Ziekteleer en pathologie komen in de derde graad aan bod.

Wenk: Je kan de leerlingen attent maken op de stelsels en patronen die in andere onderdelen van de studierichting aan bod komen: voortplanting, stress, zelfbeleving, relatie en rollenpatroon, waarden en overtuigingen. Zij vormen een geheel met de leerplandoelen 14, 15, 16, 17 en 18 van dit leerplan.

Wenk: Je kan leerlingen uitdagen om te reflecteren (LPD8 4) over de eigen gezondheid en welzijn aan de hand van ICF of de patronen van Gordon.

LPD 14 De leerlingen illustreren kenmerken van gezonde voeding en stofwisseling met inbegrip van

- **het spijsverteringsstelsel, temperatuurregulatie;**
- **het effect op gezond menselijk functioneren;**

- **preventieve maatregelen.**

Wenk: Je kan leerlingen laten toelichten welke functie de delen van het spijsverteringsstelsel hebben en ze laten aanduiden op een schets. De opname en vertering van voeding en de stofwisseling kan je hen eveneens laten verduidelijken.

Wenk: Je kan de leerlingen de ligging van het temperatuurcentrum laten aanduiden en aangeven hoe de zorg voor lichaamstemperatuur verloopt.

Wenk: Je kan de focus op gezonde voeding en voedingsmiddelen leggen en leerlingen kunnen toelichten welke functie voedingsstoffen in het menselijk lichaam hebben. Je kan met de leerlingen de preventieve maatregelen bekijken om het spijsverteringsstelsel gezond te houden. Dat gaat overwegend over de dagelijkse zorg en is eveneens gericht op groei en ontwikkeling.

Wenk: Ook de huid, haar werking, het belang van hygiëne en de samenhang met voedingsstoffen (o.m. water) komen aan bod. De verzorging van het gebit kan binnen dit patroon eveneens een plaats krijgen. Zonder te diep in te gaan op echte tandproblemen kan het effect van tandverzorging en -preventie (al dan niet in samenhang met mondhygiëne) op een goede voedselinname besproken worden.

Wenk: Je kan de leerlingen, in samenhang met LPD 21, de evolutie van eetpatronen in functie van menselijke ontwikkeling laten verduidelijken en de verschillen in (eet)culturen aan bod laten komen (LPD 33).

Wenk: Je kan met leerlingen op zoek gaan naar het effect van voeding op het welbevinden van mensen. Daarbij kunnen fysiologische verklaringen aangeboden worden. Je kan daarbij zowel positieve als negatieve gevolgen onderzoeken (troostvoeding, risico op verslaving, anorexia ...). Je kan je beperken tot het benoemen en kort duiden van de gevolgen. Ze helemaal uitwerken is hier niet nodig.

Wenk: Je kan dit doel aanbieden in samenhang met groei en ontwikkeling (LPD 30).

LPD 15 De leerlingen illustreren de kenmerken van een normale uitscheiding met inbegrip van

- **het uitscheidingsstelsel;**
- **het effect op gezond menselijk functioneren;**
- **preventieve maatregelen.**

Wenk: Je kan leerlingen de delen van het urine- en darmstelsel op een schets laten benoemen en de relatie met het spijsverteringsstelsel leren leggen. Dit leerplandoel kan aangeboden worden in samenhang met het spijsverteringsstelsel (LPD 14).

Wenk: Je kan met de leerlingen nagaan wat een normaal uitscheidingspatroon is en op welke wijze men zorgdraagt voor een normale uitscheiding.

LPD 16 De leerlingen illustreren de kenmerken van een gezond activiteitenpatroon met inbegrip van

- **het ademhalingsstelsel, bewegingsstelsel, hart- en bloedvatstelsel;**
- **het effect op gezond menselijk functioneren;**
- **preventieve maatregelen.**

Wenk: De leerlingen benoemen de delen van het ademhalings-, bewegings- en hart- en bloedvatstelsel a.d.h.v. een schets. De werking van het hart, de longen en bloed komt eveneens aan bod.

Wenk: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar de preventieve maatregelen die zorgen dat het bewegings-, hart- en bloedvatstelsel gezond blijft. Je kan de link leggen naar verschillende levensfasen (LPD 31).

Wenk: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar het verband tussen de verschillende stelsels.

Wenk: Je kan leerlingen het belang van mobiliteit en de samenhang met geestelijke gezondheid laten onderzoeken.

Wenk: Leerlingen besteden aandacht aan het mobiliteitsaspect bij kinderen en ouderen. Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met het activiteitenpatroon (LPD 35).

LPD 17 De leerlingen illustreren de kenmerken van een gezond slaap- en rustpatroon met inbegrip van het effect op gezond menselijk functioneren en preventie maatregelen.

Wenk: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar een goede omschrijving voor de begrippen slaap en rust en het effect op menselijk functioneren. Je licht toe hoe de slaapcyclus bij een gezonde persoon er uit ziet.

Wenk: Het accent ligt op het belang van goede slaap- en rustomstandigheden die via een gepaste sfeer, slaaprituelen en ontspanning kan beïnvloed worden. Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met maaltijdzorg (LPD 21), linnenzorg (LPD 25) interieurzorg (LPD 27) en activiteiten met doelgroepen (LPD 35).

Wenk: Je kan bij leerlingen van de tweede graad het effect van gamen, smartphone of ander computergebruik in de late uurtjes bespreekbaar maken en wisselende ritmes door onregelmatige werkuren of weekend aan bod laten komen.

Wenk: Je kan leerlingen laten onderzoeken wat de samenhang is tussen slaapttekort of slaapstoornissen en geestelijke gezondheid.

LPD 18 De leerlingen illustreren de kenmerken van normale waarneming en cognitie met inbegrip van

- **de werking van de hersenen, zintuigen en het zenuwstelsel;**
- **het effect op gezond menselijk functioneren;**
- **preventieve maatregelen.**

Wenk: Je kan de leerlingen de delen van het zenuwstelsel laten aanduiden op een schets en de werking van de hersenen en de zintuigen laten toelichten. Je hoeft je niet te beperken tot de anatomische en fysiologische aspecten. Je kan de link leggen tussen werking van hersenen, zintuigen en zenuwstelsel enerzijds en denken en leren anderzijds.

Wenk: Je bouwt met de leerlingen de relatie tussen zenuwstelsel en zintuigen op. De samenhang met het bewegingsstelsel kan je hier eveneens naar voor schuiven (LPD 16).

Wenk: De leerlingen verduidelijken de begrippen waarneming en cognitie en het belang ervan. Daarbij komen ook de preventieve maatregelen aan bod zoals het zorg dragen voor zintuigen (bril, hoorapparaat,...). Je kan dit leerplandoel in samenhang met levensfasen en ontwikkeling bespreken (LPD 31).

Wenk: Je kan met leerlingen tips verkennen om de hersenen gezond te houden: voldoende slaap, beweging, sociaal actief zijn, gezond eten en drinken, tandhygiëne, stress vermijden ...

LPD 19 De leerlingen voeren ondersteunende en logistieke vaardigheden uit met betrekking tot ADL-activiteiten.

★ Uitvoeren van EHBO in noodsituaties

Samenhang tweede graad: eerste hulp bij ongevallen en levensreddend handelen (I-II-III-LiOp LPD 7)

1ste graad: Eerste hulp bij ongevallen (I-II-III-LiOp LPD 7)

Wenk: Je kan de leerlingen laten kennis maken met enkele activiteiten van het dagelijkse leven die direct gerelateerd zijn aan een andere persoon. Op die wijze maken leerlingen zich een betere voorstelling van het geven van zorg in het kader van studie-oriëntering. Denk o.m. aan:

- ondersteunen bij het toiletbezoek;
- nemen van de temperatuur bij zichzelf en anderen;
- verplaatsen van een medeleerling in een rolstoel;
- verzorgen van een gebit.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met het uitscheidingsstelsel (LPD 15), temperatuurregulatie (LPD 14), mobiliteit (LPD 16).

Wenk: Je kan leerlingen tijdens een sportdag of een ander project in een kleuterschool onder begeleiding ondersteuning laten geven aan de leraar. Er kan een kleuterklas op bezoek komen in het kader van een project dat de leerlingen mee uitwerken (milieu, verzorgen van tandjes ...).

Wenk: Je kan leerlingen laten verder kijken dan het functionele toiletbezoek. Er is aandacht voor de randvoorwaarden zoals hygiëne (handen wassen, comfort, geruimtes van kinderen, contact leggen ...).

Wenk: Leerlingen kunnen de temperatuur leren nemen. Dat mag vanuit een gezinscontext aangepakt worden al kan men reeds verwijzen naar het belang van vitale parameters in de gezondheidszorg. Eventueel kan je al aanbrengen hoe men de polsslag meet.

Wenk: Je kan leerlingen leren hoe ze met een rolstoel leren rijden en welke aandachtspunten er zijn om een kwetsbare persoon op een veilige wijze te kunnen verplaatsen.

Wenk: Leerlingen kunnen tandverzorging op een speelse manier bij kinderen aanbrengen en op elkaar oefenen om te ervaren hoe dergelijke zorg aanvoelt.

Wenk: Leerlingen leren in de lessen Lichamelijke opvoeding EHBO toepassen en levensreddend handelen in gesimuleerde situaties. Deze handelingen moeten dus niet opnieuw aangeleerd worden. Je wijst leerlingen in het kader van ADL op het belang van EHBO en levensreddend handelen. Je kan in overleg met de leraar Lichamelijke opvoeding vanuit een casus m.b.t. zorgverlening of begeleiding leerlingen attenderen op richtlijnen of bepaalde handelingen herhalen.

4.3 Indirecte zorg verlenen

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 20 De leerlingen informeren bij kinderen en volwassenen naar wensen en behoeften rekening houdend met het aanbod van zorg-, hulp- en dienstverlening.

Wenk: Je kan leerlingen op gestructureerde wijzen laten informeren naar wensen en behoeften. Eventueel kunnen mogelijkheden en beperkingen aan bod komen.

Wenk: Je kan leerlingen het onderscheid laten ontdekken tussen een informele vraagstelling en een gerichte professionele vraag naar wensen en behoeften van anderen. Je kan daarbij gebruik maken van ICF en de patronen van Gordon (LPD 13).

Wenk: Het is niet de bedoeling dat leerlingen een antwoord gaan bieden op eventuele noden die geuit worden. Het gaat om het luisteren naar wat de ander vertelt en eventueel de indirecte boodschap ontdekken.

Wenk: Je kan de leerlingen laten kennis maken met de sociale kaart en de verschillende voorzieningen die ondersteuning en hulp bieden.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met levensloopfasen en ontwikkelingsdomeinen (LPD 31) en diversiteit (LPD 33).

LPD 21 De leerlingen doen boodschappen in functie van gezonde en evenwichtige maaltijden en volgen de voorraad op.

Wenk: Je kan leerlingen bij het bereiden van gerechten de hoeveelheid ingrediënten laten plannen, eventueel op basis van een vooropgesteld budget. Daarbij kan je leerlingen aanmoedigen om kritisch te winkelen en aspecten als versheid, houdbaarheid en voedingswaarde van producten in het oog te houden.

Wenk: Je kan de leerlingen boodschappen laten doen op basis van een lijstje dat ze zelf hebben samengesteld na het maken van een afgesproken planning.

Wenk: Bij het aanhalen en wegbergen van producten kan je aandacht schenken aan de principes van FIFO en FEFO.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanreiken in samenhang met duurzaamheid en economische aspecten (LPD 10).

LPD 22 De leerlingen bereiden evenwichtige en gezonde maaltijden binnen een gezinscontext.

Wenk: Vanuit het gezondheidsbeleid van de school werken leerlingen rond aspecten van voeding als onderdeel van een gezonde levensstijl: ultra bewerkt voedsel, gezond snacken, duurzame voeding, en voedingssupplementen.

Wenk: Je kan leerlingen een maaltijd laten bereiden zoals dat binnen een gezinscontext aan bod zou kunnen komen. Daarbij komt de voedingsdriehoek en bewegingsdriehoek aan bod om kritisch naar de samenstelling van de maaltijd te kijken. De relatie tussen voeding en een gezonde voeding en levensstijl komt eveneens aan bod (LPD 14).

Wenk: Je kan aandacht besteden aan klassieke Belgische of Vlaamse gerechten en eveneens inzetten op diversiteit. Gerechten uit andere culturen, bio-voeding, vegetarische keuzes en hun maatschappelijke meerwaarde kunnen aan bod komen vanuit maaltijdbereiding. Je kiest bij voorkeur voor eenvoudige maar diverse bereidingen.

Wenk: Je kan bij dit leerplandoel aandacht besteden aan de correcte bewaring van voeding in de huishoudelijke context. De bewaartijden, temperatuur en verpakkingsmaterialen spelen hierin een belangrijke rol.

Wenk: Leerlingen doen de vaat en ruimen de tafel af na de maaltijd. Toestellen zoals oven, frietketel ... worden gereinigd en opgeborgen. Het onderhoud van de leefruimtes komt eveneens aan bod (LPD 27).

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met hygiëne (LPD 8) en veiligheid (LPD 9). Het behandelen van snij- en brandwonden kan in samenhang met EHBO (LPD 19, I-II-II-LiOp LPD 7).

LPD 23 De leerlingen serveren voeding en drank rekening houdend met presentatie en eetgewoonten.

Wenk: Je kan leerlingen laten opzoeken welke richtlijnen en recente evoluties er zijn inzake tafelschikking en het serveren van voeding en drank. Leerlingen krijgen notie van wat etiquette is maar dat is geen doel op zich.

Wenk: Je kan evoluties en trends in het maaltijdgebeuren zoals o.m. foodsharing met leerlingen onderzoeken.

Wenk: Je kan samen met de leerlingen de maaltijd gebruiken en daarbij aandacht besteden aan de presentatie van de gerechten, het verzorgd inschenken en het verloop van de maaltijd. Bespreek met hen eetgewoontes zoals samen met huisgenoten eten of alleen, het aantal maaltijden per dag en de eventuele sociale gevolgen ervan. De positieve en negatieve gevolgen van bepaalde eetgewoontes zoals eten voor televisie of laptop kunnen met de leerlingen bespreekbaar gemaakt worden. Je kan dit deel aanreiken in samenhang met sociale en communicatieve vaardigheden (LPD 5) en pedagogisch handelen (LPD 32, 34).

Wenk: Je kan een gezinscontext blijven beklemtonen en daarin zowel kinderen als ouderen opnemen. Leerlingen reflecteren over het maaltijdgebeuren naargelang de verschillen in gezinssamenstelling.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met wensen en behoeften (LPD 20) en diversiteit (LPD 33).

LPD 24 De leerlingen verrichten de voorbereiding voor de zorg voor linnen en huishoudelijk interieur.

Wenk: Je kan bij de leerling in voorbereiding van de zorg voor linnen en huishoudelijk interieur de aandacht vestigen op:

- oriëntatie op vuil en vuilheidsgraad;
- toepassingen en eigenschappen van materiaal;
- factoren van het reinigingsproces en soorten reinigingstechnieken;
- zorgvraag en zorgfrequentie;
- keuze voor een gepast reinigings- of onderhoudsysteem, gepaste reinigings- of onderhoudsproducten, een gepaste tijd en temperatuur.

Wenk: Je kan leerlingen etiketten en pictogramma's op onderhoudsproducten en linnen laten opzoeken en toelichten met het oog op correcte behandeling.

Wenk: Je kan leerlingen laten gebruik maken van de Sinnercirkel om systematiek in dit proces te waarborgen.

Wenk: Je kan leerlingen de werking van producten en materialen en de motivatie voor hun specifieke keuze laten toelichten.

LPD 25 De leerlingen reinigen en onderhouden wasgoed, kledij en linnen met inbegrip van klein herstelwerk.

Wenk: Je kan leerlingen confronteren met de vraag wanneer kledingstukken of textiel vuil zijn en gereinigd moeten worden. Daarbij kan samenhang gezocht worden met de ecologische gevolgen (LPD 10).

Wenk: Je kan leerlingen laten kennismaken met etiketten op textiel om de instructies voor het reinigen te leren kennen. De verschillende vezels en stoffen kunnen benoemd worden.

Wenk: Je kan leerlingen wasgoed laten sorteren en wijzen op de gevolgen waarbij linnen kan beschadigd worden door een foute programmakeuze bij de wasmachine of het onterecht drogen in een droogkast.

Wenk: De leerlingen verrichten de voorbereiding voor de zorg voor wasgoed, textiel en linnen. Ze verdiepen zich in factoren van het reinigingsproces en soorten reinigingstechnieken.

Wenk: Je kan leerlingen etiketten en pictogrammen op onderhoudsproducten en linnen laten opzoeken en toelichten met het oog op correcte behandeling. Je kan leerlingen laten gebruikmaken van de Sinnercirkel om systematiek in dit proces te waarborgen. Je kan leerlingen de werking van producten en materialen en de motivatie voor hun specifieke keuze laten toelichten.

Wenk: Je kan leerlingen klein herstelwerk laten verrichten zoals een knoop aannaaien of een gescheurde naad dichten voor het kledingstuk gereinigd wordt.

Wenk: Je kan leerlingen de gepaste reinigingstechnieken laten toepassen zoals het correcte gebruik van een wasmachine en de diverse programma's die daarvoor noodzakelijk zijn.

Wenk: Je kan leerlingen wasgoed laten drogen op verschillende manieren (volgens onderhoudsetiket. Daarna wordt het gestreken met het oog op het kastklaar

maken.

Wenk: Het reinigingsproces (temperatuur, duur ...) kan je via het proces van de Sinnercirkel met de leerlingen doornemen.

Wenk: Je kan leerlingen eenvoudige kledingstukken laten strijken. Daarbij kan je toelichten welke verschillende toestellen er zijn zonder dat een leerling met elk type moet kunnen werken. De klemtoon ligt op een gezinscontext en er kan aandacht besteed worden aan de meest courante toestellen en de functies die daarin overwegend gebruikt worden.

LPD 26 De leerlingen maken een bed op in een gezinscontext.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met verschillende soorten bedlinnen.

Wenk: Je kan leerlingen het belang van het luchten van bedlinnen en het verband met een gezonde nachtrust toelichten.

Wenk: Je kan via dit leerplandoel met leerlingen nagaan of er in functie van kinderen en ouderen specifieke vereisten zijn om het slaapcomfort te verbeteren.

LPD 27 De leerlingen reinigen en onderhouden leefruimten in een gezinscontext.

Wenk: Je kan leerlingen diverse leefruimten zoals keuken, lokalen, leefruimten, buitenruimte aanbieden om te reinigen en de verschillen in aanpak laten ontdekken (samenhang met ergonomie LPD 11).

Wenk: Je kan leerlingen aandacht laten besteden aan het verluchten, met het oog op hygiëne en ziektepreventie, en het opruimen in functie van een comfortabele leefomgeving.

Wenk: Je kan leerlingen de principes volgens de Sinnercirkel laten hanteren om correcte criteria te hanteren.

Wenk: Je kan leerlingen prioriteiten leren stellen in het reinigen en onderhouden van persoonlijke gebruiksvoorwerpen die specifieke aandacht vragen zoals een rolstoel, kammen en borstels, bril, speelgoed van kinderen ...

Wenk: Je kan leerlingen zorg laten besteden aan planten en kleine dieren in een huishoudelijke context.

Wenk: Je kan leerlingen in functie van doorstromen naar logistiek assistent in de zorg aanleren hoe ze een bed reinigen en ontsmetten.

LPD 28 De leerlingen voeren een gepaste nazorg uit.

Wenk: Je kan leerlingen op systematische wijze aanleren dat elke handeling in de maaltijd-, linnen- of interieurzorg afgerond wordt met het onderhoud van toestellen en het wegbergen van de gebruikte middelen.

Wenk: In het plannen van de werkzaamheden kunnen leerlingen aandacht besteden aan dit onderdeel.

Wenk: Leerlingen doen de vaat en ruimen de tafel af na de maaltijd. Toestellen zoals oven, frietketel ... worden gereinigd en opgeborgen. Daarbij komt het onderhoud van de leefruimtes aan bod.

LPD 29 De leerlingen leveren een bijdrage aan een sfeervolle en gezellige huiselijke omgeving.

Wenk: Je kan leerlingen laten onderzoeken welke aspecten bijdragen tot de sfeer of gezelligheid in huis. Het gaat dan niet om wat leerling gezellig vinden, maar wat de ander vanuit zijn wensen en behoeften, mogelijkheden en beperkingen belangrijk vindt. Daarbij hoeven niet altijd grote ingrepen te gebeuren en kunnen kleine accenten zoals orde, specifieke geuren, muziek, gebruik van kleur ... een rol spelen.

Wenk: Je kan leerlingen confronteren met de diversiteit in de invulling van wat gezellig of sfeer is naargelang leeftijd of cultuur van de bewoners. Het tijdstip van de dag of het jaargetijde kunnen een impact hebben op het resultaat.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met wensen en behoeften (LPD 20).

4.4 (Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 30 De leerlingen observeren en rapporteren doelgericht het gedrag van kinderen en volwassenen.

Wenk: Je kan leerlingen het verschil tussen observeren en interpreteren toelichten. De plaats van waarnemen kan aan bod komen (samenhang met LPD 18). Het accent ligt op doelgerichtheid waarbij a.d.h.v. aangeboden criteria gerichte observaties worden gemaakt.

Wenk: Je kan leerlingen a.d.h.v. een werkmodel gestructureerd leren kijken naar een specifieke situatie. Daarbij kan je in een opdracht meerdere leerlingen verschillende aspecten laten observeren in eenzelfde opdracht.

Wenk: Je kan gebruik maken van een concrete context waarbij leerlingen kinderen of ouderen observeren of nadenken over situaties in eigen leefomgeving. Filmmateriaal kan voor dit leerplandoel bijzonder nuttig zijn.

Wenk: Je kan leerlingen de gemaakte observaties in een mondelinge en schriftelijke (inclusief digitaal) rapportage objectief laten verwoorden.

Wenk: Je kan leerlingen al laten nadenken over factoren die het observeren bemoeilijken of beïnvloeden. Het gaat er om dat leerlingen zich bewust worden van hoe het waarnemen daaruit voortvloeiende keuzes beïnvloedt. Hoe de leerling daarmee concreet kan omgaan, komt in de derde graad aan bod.

Wenk: Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met de levensloofasen, de ontwikkelingsdomeinen (LPD 31) en pedagogische vaardigheden (LPD 32, 34). De leerlingen bekijken dat doelgericht bepaalde aspecten die ze in een theoretische context aangeboden kregen.

LPD 31 De leerlingen lichten de levensloofasen van de mens toe met inbegrip van de mijlpalen in de fysieke, cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling.

Samenhang tweede graad: II-GOD-daa P 1, 2, 3, 5

- Wenk: Je kan de leerlingen vooral de grote mijlpalen in de ontwikkeling meegeven die hen helpen bij hun observaties (LPD 30) en de kleine vrijetijdsacties waaraan ze zullen deelnemen (LPD 35). Het accent ligt op correcte verwachtingen van kinderen, volwassenen en ouderen in functie van de levensfase waarin men zich bevindt.
- Wenk: Je kan leerlingen de kenmerken en evolutie van de fysieke groei laten ontdekken: fijne en grove motoriek, controle over precisie, evolutie van rollen, kruipen en zitten naar staan en lopen. De verschillende mijlpalen zijn belangrijk in functie van de zorg en het pedagogisch handelen (bv. bij het aanbieden van spelvormen).
- Wenk: Je kan de leerlingen tonen hoe zintuigelijke mogelijkheden toenemen en aanleren wat de mijlpalen zijn in zien, horen, ruiken, voelen en proeven.
- Wenk: Je kan leerlingen de stappen in verstandelijke ontwikkeling bij kinderen bijbrengen. Daarbij komen o.m. ervaringen vasthouden, abstracter denken, verbanden leggen en objectpermanentie aan bod.
- Wenk: Je kan leerlingen de basisbehoeften (eten, drinken, liefde en affectie ...) van kinderen laten ontdekken en de ontwikkeling in identiteit, gehechtheid en vertrouwen aan bod laten komen.
- Wenk: In de derde graad kan je de leerlingen een link laten leggen naar de morele ontwikkeling van de mens door de waarden en normen die eigen zijn aan een levensfasen te benoemen.
- Wenk: Omdat de ontwikkeling van de mens het snelst evolueert in de beginjaren is er veel aandacht voor de kindertijd. De levensgebeurtenissen die de ontwikkeling beïnvloeden zijn daarin bijzonder belangrijk. Denk o.m. aan relatie of vriendschap, diverse gezins- en woonvormen, keuze voor opleiding ... Bij volwassenen en ouderen kan je aanvullen met beroeps- en loopbaankeuze.

LPD 32 De leerlingen verkennen (ped)agogische vaardigheden en aanbod passend bij de levenslooppfasen met inbegrip van ontwikkelingsstimulerende activiteiten.

- Wenk: Je kan voor jezelf [MeMoQ](#) gebruiken als kader om de uitgangspunten van het [pedagogisch raamwerk](#) (Kind en Gezin) toe te lichten en de leerlingen een mooie kapstok te bieden om (ped)agogische vaardigheden te onderzoeken: welbevinden en betrokkenheid, emotionele en educatieve ondersteuning en omgeving. Het is niet de bedoeling dit leerplandoel uit te werken met het oog op werken in de kinderopvang.
- Wenk: Je kan leerlingen laten verkennen welke (ped)agogische vaardigheden en aanbod passend zijn bij een bepaalde levensfase (LPD 31). Voor het werken rond het aanbod (materialen, prikkels of activiteiten) is het zinvol om aandacht te hebben voor de verschillende ervaringsgebieden en voor activiteiten van het dagelijks leven: wanneer kan een kind zijn veters leren strikken, tandenpoetsen of leren fietsen ...? In de tweede graad kan je leerlingen laten reflecteren over wat ze daaruit bv. kunnen leren voor babysitten, jeugdbeweging, voor de sporttraining of voor contacten met ouderen uit de eigen omgeving.
- Wenk: Je kan met de vakgroep afspraken maken over een leerlijn rond pedagogisch handelen die van de tweede graad over de derde graad naar een zevende jaar kan

lopen. In de derde graad zetten ze volgende stappen in de leerlijn en integreren ze het geleerde in het (ped)agogisch handelen bij (groepen van) kinderen en ouderen.

Wenk: Je bereikt dit doel in samenhang met observeren (LPD 30) en toepassen van ondersteunende (ped)agogische vaardigheden (LPD 34).

LPD 33 De leerlingen handelen rekening houdend met diversiteit en maatschappelijke evoluties.

Samenhang tweede graad: II-GOD-daa Om 1, 2; ILC 19, 20, 22, 23

Wenk: De verschillende doelen van dit leerplan kan je op systematische wijze in samenhang met diversiteit naar leeftijd, geslacht, cultuur ... aan bod laten komen.

Wenk: Maatschappelijke evoluties kan je aanhalen in samenhang met pedagogische aspecten, waarbij opvoeden en opgroeien eveneens een culturele dimensie kan hebben. Op dezelfde wijze kan zorgen voor de eigen gezondheidstoestand of die van een ander zeer uiteenlopend zijn naargelang de sociale en culturele achtergrond of de levensfase waarin men zich bevindt.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennismaken met de evoluties binnen de maatschappij betreffende maaltijd-, linnen- en interieurzorg. Religieuze en ecologische motieven kunnen eveneens aan bod komen. Leerlingen kunnen andere normen hanteren rond het (samen) nemen van een maaltijd of de betekenis van voorkomen, netheid en orde. Je kan hen confronteren met zeer uiteenlopende opvattingen in dat verband. Aanvullend kan je leerlingen laten reflecteren (LPD 4) over die uiteenlopende keuzes van mensen en streven naar een niet-oordelende houding waarin steeds respect gevraagd wordt voor de privacy.

LPD 34 De leerlingen passen ondersteunende (ped)agogische vaardigheden toe in functie van het doelgericht aanbieden van activiteiten en een gevarieerde vrije tijd.

Wenk: Aandacht voor de behoeften, wensen, voorkeuren, mogelijkheden en beperkingen, het welbevinden en betrokkenheid van het kind, de beleving van de volwassene en gezondheidsbevordering zijn belangrijke uitgangspunten.

Wenk: Leerlingen ontwikkelen ondersteunende vaardigheden in functie van begeleiding. Het verkennen van en experimenteren met materialen in functie van een eenvoudig educatief aanbod voor kinderen kan daartoe bijdragen. Ze ontdekken daardoor het belang van de eigen creativiteit en expressiviteit.

Wenk: In functie van het ontwikkelen van een educatief aanbod of een gevarieerde (vrije) tijd laat je de leerlingen ontdekken waar ze inspiratie vinden en zet je in op ondersteunende vaardigheden. Vanuit concrete situatieschetsen, een gesprek, een observatieopdracht of casussen laat je leerlingen spelvormen, activiteiten uitzoeken of exploreren die aansluiten bij de behoefte van het kind, jongere of oudere.

Wenk: Bij het inrichten van sfeervolle leef- en omgeving kan je werken rond ondersteunende vaardigheden zoals opruimen, tafels dekken, inspelen op de tijd van jaar... Vanuit concrete situatieschetsen, een gesprek, een observatieopdracht of casussen laat je leerlingen aandacht besteden aan toegankelijkheid, veiligheid

en beleving in de thuissituatie.

Wenk: Bij het inrichten van een speel- en leefomgeving die de ontwikkeling van kinderen stimuleert, kan je leerlingen laten onderzoeken hoe ze in een thuissituatie een toegankelijk en uitnodigende speelomgeving kunnen creëren die rijke ontplooiingskansen biedt op de vier ervaringsgebieden/ontwikkelingsdomeinen en de interesses en behoeften van kinderen weerspiegelt.

Wenk: Je bereikt dit doel in samenhang met LPD 32.

Wenk: Vanuit de samenhang met LPD 33 is het belangrijk dat leerlingen oog hebben voor de diversiteit in de samenleving. Inzetten op duurzaamheid (LPD 10) is bij het uitwerken van dit doel een aandachtspunt.

LPD 35 De leerlingen maken kennis met kinderen en volwassenen en met settings in zorg en welzijn vanuit het ondersteunen van kleine (vrijtijds)activiteiten.

Wenk: In functie van oriëntering kan je leerlingen via inleef- of projectdagen laten kennismaken met kinderen en volwassenen (ouderen).

Wenk: Je kan denken aan het observeren en participeren aan een (vrijtijds)activiteit zoals Sinterklaas- of kerstfeest, ouderennamiddag, marktbezoek, sport- of spelnamiddag, een actie rond gezondheidsbevordering of het mee- eten en meespelen tijdens middagpauze in kleuter- of basisschool, het inrichten van een seizoenshoek in een WZC, op bezoek in een WZC ...

Wenk: Je kan in dit leerplandoel verschillende andere doelen integreren (zoals pedagogisch handelen (LPD 32, 34) en levensfasen (LPD 30) en accent leggen op positieve en opbouwende omgang, stimuleren van welbevinden en betrokkenheid en aandacht voor diversiteit van doelgroepen.

Wenk: Je kan leerlingen deze activiteiten niet enkel praktisch laten voorbereiden maar eveneens laten reflecteren (samenhang met reflecteren LPD 4) over uit wat hun positieve en opbouwende omgang zowel verbaal als non-verbaal moet blijken.

4.5 Integratie van wetenschappen, technologie en wiskunde

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 36 De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem of een uitdaging door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden in de context van zorg en welzijn.

Wenk: Dit leerplandoel kan je op een projectmatige manier realiseren. Het kan gaan om een probleem of uitdaging die kleinschalig is en aansluit bij de leefwereld van de leerlingen.

Wenk: Het is aangewezen om te vertrekken van een specifieke situatie. Leerlingen zetten kennis en vaardigheden in door creatief denken: ze bedenken mogelijke oplossingen, wegen ze tegenover elkaar af en maken keuzes. Stappenplannen kunnen dit proces ondersteunen. Een probleemoplossend proces verloopt systematisch, maar kan je niet voorstellen als een vast ritueel of recept.

Wenk: Je kan een informatierijke omgeving voorzien waarin leerlingen vlot inspiratie kunnen verzamelen. Het is waardevol om ook tussentijdse resultaten te bespreken. Leerlingen kunnen ook feedback aan elkaar geven.

Wenk: Goed gekozen problemen of uitdagingen kunnen spontaan aanleiding geven tot integratie van meerdere domeinen of disciplines. Voorbeelden van problemen en uitdagingen waarvoor een relatief eenvoudige (model)oplossing kan worden ontwikkeld:

- Het omrekenen van de hoeveelheid ingrediënten voor een bepaald aantal personen;
- Het verwijderen van vlekken uit kleding.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan keuzes die leerlingen maakten bij het ontwerpen van een oplossing. Leerlingen kunnen die beargumenteren en hun denkproces illustreren: door foto's te nemen van deeloplossingen; documentatie te verzamelen; tekeningen, schema's, eenvoudige berekeningen te maken; een proefmodel samen te stellen ...

Wenk: De leerlingen ontwerpen een oplossing, maar hoeven die oplossing niet effectief te realiseren. De oplossing kan verschillende vormen aannemen en moet worden getest of geëvalueerd: een nieuwe of aangepaste werkwijze, een interventie, een technisch systeem (product, apparaat ...).

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

ADL

Activiteiten van het Dagelijks Leven: ADL-activiteiten zijn alle acties die men dagelijks standaard onderneemt om de dag door te komen: eten en drinken, persoonlijke hygiëne, verplaatsingen, persoonlijke administratie ...

ICF

De International Classification of Functioning, Disability and Health (afgekort ICF) is een classificatie waarmee het menselijk functioneren kan worden omschreven.

Gezondheidsvaardigheden of Health Literacy

Gezondheidsvaardigheid verwijst naar de individuele competenties die bepalen in welke mate iemand in staat is om greep te krijgen op de zorg voor de eigen gezondheid en zijn weg te vinden in zorgvoorzieningen. Dat veronderstelt de vaardigheid om informatie over gezondheid te verzamelen, te lezen, te horen, te begrijpen en doeltreffend toe te passen bij beslissingen over zijn gezondheid. (Gezondheidsraad 2011).

MeMoQ

MeMoQ staat voor het Meten en Monitoren van pedagogische kwaliteit (Q) voor kinderopvang van baby's en peuters. De MeMoQ bestaat uit vier delen: het pedagogisch raamwerk, het wetenschappelijk meetinstrument, het monitoringsinstrument voor zorginspectie en het zelfevaluatie - instrument.

Pedagogisch raamwerk

Het Pedagogisch raamwerk is een bondige visietekst over kwaliteitsvolle kinderopvang. Het verduidelijkt wat de kinderopvang betekent voor kinderen, voor gezinnen en voor de samenleving.

Professionele zorg

Professionele zorg is zorg die deskundigheid vraagt en waarvoor iemand een opleiding gevolgd heeft. De zorg wordt tegen betaling verricht en uitgevoerd op basis van protocollen en richtlijnen.

Zelfzorg

Zelfzorg betekent de letterlijke zorg voor de persoon zelf en dat op alle terreinen van het leven: fysiek, sociaal, psychisch. Binnen de zorg- en welzijnssector wordt het als een belangrijke voorwaarde gezien om voldoende draagkracht te blijven bezitten om voor een ander te zorgen. Dat geldt zowel voor de professional als voor de mantelzorg.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Indien infrastructuur haalbaar is het aan te bevelen te kiezen voor multifunctionele didactische lokalen voor maaltijd-, linnen- en interieurzorg. De verschillende behoeften voor de desbetreffende leerplandoelen worden in 6.2 opgesomd maar ze worden bij voorkeur geïntegreerd in één multifunctioneel lokaal: een didactische lesruimte waarin alle componenten als een geheel kunnen aangeboden worden. In dat soort lokalen wordt dan gedifferentieerd in functie van eventuele voorkennis of vaardigheden die (bepaalde) leerlingen al beheersen.

Het spreekt voor zich dat elke school zal vertrekken vanuit de eigen situatie en groeit naar de bovenbeschreven omgeving om de doelen aan te bieden. Daarbij kunnen vakgroepen creatief nadenken over andere mogelijkheden, eventueel buiten de school, om bepaalde lesonderdelen aan bod te laten komen.

6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Vanuit de visie op lokalen, beschreven in 6.1, is het niet nodig om lokalen met een expliciete bestemming maaltijd, linnen- of interieurzorg te voorzien maar in deze rubriek is dat enkel opgenomen om in functie van de doelen alle materialen aan bod te laten komen.

- Algemeen:
 - nutsvoorzieningen:
 - warm en koud stromend water;
 - voldoende stopcontacten voor aansluiting elektrische toestellen.
 - voldoende opbergruimte;
 - EHBO-materiaal;
 - uitrusting voor (brand)veiligheid en handhygiëne;
 - afvalboxen (mogen ook buiten de klas in de nabije omgeving).
- Maaltijdzorg: de school voorziet een lokaal met een actuele didactische keuken waarin o.m. volgende elementen een plaats hebben:
 - keukeninstallatie (kookplaat, afzuiging, oven, magnetron, vaatwasmachine) waarbij leerlingen maximaal per twee aan een eiland werken;
 - koelkast en diepvries om voeding correct te bewaren;
 - zone voor voorbereiding, bereiding en nazorg;
 - keukenuitrusting en reinigingsmateriaal;
 - alle noodzakelijke voedingsproducten.
- Linnenzorg:
 - uitrusting voor reinigen van linnen: hand- en machinewas, droogkast;
 - uitrusting om linnen gebruiks- en kastklaar te maken: strijkijzers en strijkplanken;
 - producten om reiniging en onderhoud (verstelwerk) van linnen mogelijk te maken.
- Interieurzorg:
 - schoonmaak- en onderhoudssystemen (huishouden);
 - producten om reiniging en onderhoud van het interieur mogelijk te maken.
- Specifiek voor het oriënteren op activiteiten in zorg en welzijn:

De beschikbaarheid van voldoende klein materiaal voor de toepassing van de voorziene activiteiten of opdrachten m.b.t. ADL en het inoefenen van ondersteunende (ped)agogische vaardigheden zoals verzorgings- en EHBO-materiaal, poppen, educatieve materialen, spelmaterialen ...

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

6.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over bovenstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente (didactische) materialen en benodigheden, pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigheden op school.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken

Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD) of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
1	-
2	-
3	-
4	BK 02
5	BK 09
6	BK 01; BK 12; BK k
7	BK 02; BK 05; BK d
8	BK 04
9	BK 04
10	BK 03; BK 16
11	BK 04
12	BK 06
13	BK 05; BK 06
14	BK 06
15	BK 06

16	BK 06
17	BK 06
18	BK 06
19	BK 10
20	BK 11; BK b
21	BK 13; BK h; BK l
22	BK 13; BK h
23	BK 13; BK h
24	BK 14, BK 15
25	BK 14
26	BK 15
27	BK 15
28	BK 13; BK 14; BK 15
29	BK 15
30	BK 07; BK 08; BK e; BK j
31	BK g; BK i
32	BK 17; BK a; BK f
33	BK c
34	BK 17; BK a
35	BK 17
36	MD 06.14

8.2 Minimumdoelen basisvorming

06.14 De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden.

Voetnoot:

Rekening houdend met concepten van de tweede graad en de context waarin dit minimumdoel aan bod komt.

8.3 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen hanteren een systematische aanpak.
6. De leerlingen passen principes ter preventie van ziekte en gezondheidsbevordering toe.
7. De leerlingen observeren het gedrag van kinderen en volwassenen.
8. De leerlingen rapporteren beknopt en functioneel aan anderen.
9. De leerlingen gaan op een positieve en opbouwende manier om met kinderen en volwassenen.
10. De leerlingen voeren EHBO uit bij noodsituaties.
11. De leerlingen informeren zich over de behoeften van kinderen en volwassenen.
12. De leerlingen hanteren sociale en communicatieve vaardigheden in functie van het ondersteunen, verzorgen en begeleiden van kinderen en volwassenen.
13. De leerlingen doen boodschappen en dragen zorg voor het maaltijdgebeuren.
14. De leerlingen dragen zorg voor wasgoed, kledij en linnen.
15. De leerlingen dragen zorg voor woon-en leefomgeving met inbegrip van het opmaken van bedden.
16. De leerlingen sorteren en verwijderen huishoudelijk afval.
17. De leerlingen hanteren (ped)agogische vaardigheden in functie van het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden van kinderen en volwassenen en het aanbieden van (animatie-, en vrijetijds-) activiteiten.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. (ped)agogische vaardigheden
- b. Aanbod van zorg-, hulp- en dienstverlening
- c. Diversiteit van doelgroepen
- d. Hanteren van een aangereikt stappenplan
- e. Observatiemethoden
- f. Ontwikkelingsstimulerende activiteiten
- g. Levensloofasen
- h. Maaltijdbereiding: gezonde maaltijden binnen een gezinscontext
- i. Ontwikkelingspsychologische domeinen
- j. Rapporteringsmethoden
- k. Sociale en communicatieve vaardigheden
- l. Voorraadbeheer

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang in de tweede graad	7
2.1.1	Samenhang binnen de studierichting Zorg en welzijn	7
2.1.2	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	7
2.1.3	Samenhang over de finaliteiten heen	7
2.2	Plaats in de lessentabel	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Zorg en welzijn en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang in de tweede graad	9
3.4.2	Samenhang met de derde graad.....	10
3.5	Aandachtspunten.....	10
3.6	Leerplanpagina.....	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Basiscompetenties in zorg en welzijn	12
4.2	Stimuleren van gezondheid en welzijn	18
4.3	Indirecte zorg verlenen	23
4.4	(Ped)agogisch handelen in een diverse samenleving	27
4.5	Integratie van wetenschappen, technologie en wiskunde	30
5	Lexicon	31
6	Basisuitrusting	32
6.1	Infrastructuur	32
6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	33
6.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	33

7	Glossarium.....	34
8	Concordantie	35
8.1	Concordantietabel.....	35
8.2	Minimumdoelen basisvorming	36
8.3	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	37